

Abonamentele
se facă la Tipografia
Statului.

ARCHIVA ISTORICĂ A ROMÂNIEI.

Esse uă dată pe
septemână cu prețului
de 1 galbenă pe annt.

SUB AUSPICIELE MINISTERIULUI JUSTIȚIEI, CULTELORŪ ȘI INSTRUCȚIUNII PUBLICE.

Annulă I.

Redactor: B. PETRICEICU-HĂJDEŪ,

Annulă I.

ex-professor superior de istoriă și statistică, ex-biblioteca, ex-membru allă Commissionii documentali.

Documente publicate in limbe străine.

No. 45.

Tira, 201, februară 17, marmură albă.

Imperatulă Septimiū Severū și collegulă seū Antoninū Caracalla confirmă cetățeniloră Tirei privilegiulă scutirii de vâme, accordatū lorū de către imperații anteriori; și pentru mai mare claritate, reproduce rescriptulă imperatulă Commodū, datū pe numele procuratorului Daciei Eraclitū, și in care se citēză actele mai vechi, anume de la părintele lui Commodū imperatulă Marcū-Aureliū (162—165), totū de la ellă dupo ce începu a domni împreună cu frate-seū imperatulă Luțiū-Verū (166—169), și de la legatulă Illiricului Antoniu Iberū. Procuratoriulă Daciei Ovinū Tertullū gravēză pe pētră atātū rescriptulă ce-lū priimi de la Severū și Caracalla, cum și inclusa in ellū copiă a rescriptului lui Commodū; adăogândū de la sine, in limba grecēscă, unū epilogū către arconții, senatulū și poporulă Tirei, cu indemnare la recunoscință și cu arretarea datei monumētului.

(Acestū documentū, care arruncă uă mare lumină assupra istoriei municipali a Daciei in urma cuceririi romane și assupra începuturiloră orașului Cetatea-Albă seū Akkerman, este analizatū de d. Becker in *Efemeridele Societății Odessane*, t. 2, p. 417—469. Pētra sogăssi lângă Nistru și e depusă la Museulă de la Odessa. Noi reproducemū aici testulă, cu completăriile d-lui Becker in parentesi, și cu uă traducere a noastră, care diferece intru câtū-va de a archeologului odessanū).

(Imperatoriam privilegii) auc(toritatem, epistula de jure immunitatis inspecta, quod (vobis datum ex ae)qua ratione videbatur, cum iusta (religi)one servavimus, ut neque ipsi cons(titutio)ne diuturna pellerentur, et in poste(rum) decreta civium assumendorum consi(lio) Praesidis Provinciae v. c. perpenderent(ur).

Exemplum epistulae ad Heraclitum:

Quamquam Tyranorum civitas originem dati beneficii non ostendat, nec facile, quae per errorem aut licentiam usurpata sunt, praescriptione temporis confirmantur, tamen, quoniam Divi Antonini, parentis nostri, litteras, sed et fratrum Im-

peratorum cogitamus, item Antonii Hiberi, gravissimi Praesidis, quod attinet ad ipsos Tyranos, quique ab iis secundum leges eorum in numerum civium adsumpti sunt, ex pristino more nihil mutari volumus. Retineant igitur quaque ratione quaesitam sive possessam privilegii causam in promeritalibus quoque rebus, quas tamen pristino more professionibus ad discernenda munifica mercemoniorum edendas esse meminerint. Sed cum Illyrici fructum per ambitionem deminui non oporteat, sciant, eos, qui posthac fuerint adsumpti, fructum immunitatis ita demum habituros, si eos legatus et amicus noster v. c. jure civitatis dignos esse decreto pronuntiaverit; quos credimus satis abundeque sibi consultum, si grati fuerint, existimatos, quod, origine beneficii non quaesita, dignos honore cives fieri praeceperimus.

Οουίνιος Τέρτυλλος ἀρχουσι βουλή δῆμῳ Τυράνων χαιρεῖν.

Ἀντίγραφον τῶν θείων γραμμάτων πεμφθέντων μοι ὑπο τῶν κυρίων ἡμῶν ἀνεικῆτων καὶ ἐντυχεστάτων αυτοκρατόρων τούτοις μου τοῖς γράμμασιν προέταξα, ὅπως γνόντες τὴν θείαν εἰς ὑμᾶς μεγαλοδοξίαν τῆ μεγάλῃ αὐτῶν τύχῃ εὐχαριστήσητε. ἐρῶσθαι ὑμᾶς καὶ εὐτυχεῖν πολλοῖς ἔτεσιν εὖχομαι. ἀπεδόθη προ ΙΓ καλανδῶν Μαρτιῶν Αἰγεῶνος Ἡάνεστάθῃ ἐπὶ Μουκιάνου καὶ Φαβιάνου ὑπάτων ἐν τῷ EMP ἔτει ἀρχῆς Π. Αἰλίου Καλοπορονίου.

Dupō essaminarea rescriptului despre dreptulă scutirii de vâme, ce se constată a vē fi accordatū intr'unū modū legitimū, conservamū cu scrupulositate puterea privilegiuluiă imperătescū; atātū pentru păzirea institutiuniloră consânțite prin trecutū, cum și pentru asigurarea ulteriořiă a acelorū, pe cari președintele provinciei îi va socoti cu calle de a face cetățeni de acum inainte.

Copia rescriptului către Eraclitū:

Deși cetățenii **Tirei** nu arretă origina privilegiului de care se bucură, și deși nu se cade ca prescripțiunea timpului să întărească uă possessiune usurpată prin grăselă seū prin licință; totuși, basându-ne pe actele dela părintele nostru fericitulū **Antoninū**, de la frații-imperați, și de la respectabilulū președinte **Antoniu Iberū**, nu vom a schimba nemicū din obiceiele vechie atâtū alle inșilorū **Tirifū**, cum și alle acellorū priimiți în numerulū cetățenilorū dupre legile **Tirei**. Așa dero, să rețină ei dreptulū privilegiului, ori-cum fie modulū în care Paū cāstigatū seū illū posedū, chiarū în privința esportatiunū; cu acea inse condițiune, ca, dupre obiceiulū vechiū, să urmeze a declara mărfurile lorū, pentru a se deossebi acelle nesuppose scutirū. Fiindū totuși, că venitulū **Miricului** nu se pōte micșura prin hatăruri, de aceea să se scie, că acei din ei, cari în viitoriū vorū căpeta cetățenia, numai atunci se vorū pute bucura de dreptulū scutirū de vāme, după ce Legatulū și amiculū nostru ū va fi declaratū prin decretū demni de dreptulū cetățeniei. Deci, de vorū fi ei recunoscători, apoi nu vorū tǎgădui indestulla și inbelșugata ingrijire a noastră, de vreme ce amū poruncitū a se socoti ei ca cetățeni privilegiați, fără a intra în cercetarea originei privilegiului.

Ovinū Tertullū salută pe arconțū, senatululū și poporulū **Tirei**.

Copia divinelorū rescripte, trimisse mie dela domniū nebiruiți și fericiti autocrați, le am pusū inaintea cuvintelor melle proprie, inadinsū ca voi, cunnoscēndū divina lorū mărenimiā, să vē rugați pentru marea lorū ursită. Vē dorescū fericire și norocū intru mulți anni. S'a datū eu 13 zile inaintea calendelorū lui Martiū, in a 8 și a henei **Lneū**; s'a espusū în timpulū consulatului lui **Lucianū** și allū lui **Fabianū**, in anulū 145, sub gubernarea lui **P. Eliū Calpurniū**.

Documente inedite in limbe străine.

No. 46.

Hārleū, 1549, fōră lună, hārțiā.

Iliășū-vodă specifică modulū, in care satulū **Bosancesciū**

s'a împărțitū în cinci bucăți între moștenitorii din nemulū unū **Ghermanū**.

(Archiva Statului).

† **Иліашъ воевода божію милостію господарь земли молдавской. вже пріидоша прѣд нами и прѣд нашими колѣбри савга нашъ Жържа сынъ Васко въспре и Фрасина и сестра ея Марена дъци Марици. и тиж савга нашъ Васко и Фътсла и Андреика сынове Магдаллини и тиж Пъкърар и сестри его Ѡдокиа и Маринка и Стана дѣти Илѣнен и по ихъ доброю волю и раздѣлили соби и меже собою правою штинис и дѣдинис. и ис привиліе за потвержденное що ималъ дѣд... сынъ Германъ въ привилію що ималъ изгорѣною съ мартиріе... сынъ Германъ въ прѣшника... Илѣандра воевода на половина село въ Босанчещи нижною половиною. и досталосѣ Жържъ сынъ Васко въспрѣ петюю частъ въ тота половина село и став. але вишною част. а Фрасини и сестри ея Марени дъциамъ Марици. досталосѣ имъ въ тота половина село и ставъ петюю частъ пониже въ части Жържи. сынъ Васко въспрѣ. а савгѣ нашемъ Васко самомъ тиж досталосѣ емъ въ тота половина село с ставъ петсюю част. такожде пониже части Фрасини и Марени дочера Марици. а савгамъ нашимъ Фътсла и Андреики дѣтемъ Магдаллини тиж досталосѣ имъ въ тота половина село и ставъ петюю частъ пониже части Васковни. а пакъ Пъкърарю и... его Ѡдокии и Маринки и Станки дѣтемъ Илѣнен такожде... въ та половина село на имѣ Босанчещи петсюю частъ съ всемъ доходомъ пониже въ частъ Фътсла и Андреики. како да естъ имъ и въ часъ и да сѣ не смѣшаетъ... писъ въ Хрѣлау въ лѣто 1549. Гетманъ Дмитръ писалъ**

Eu **Iliășū-vodă** cu mila lui D-șeu Domnū țerrii **Moldovii**. Adică aū venitū inaintea noastră și inaintea ai lorū nostri boeri sluga noastră **Jurja** fiulū lui **Vascu Epure**, și **Frāsina** și sora ei **Mărena** fetele **Mărițăi**, și așisderea sluga noastră **Vasco**, și **Fetulū** și **Andreica** feciorii **Măgdălinei**, și așisderea **Pecurarū** și cu surorile lui **Odochia** și **Marina** și **Stanca** feciorii **Ilenei**; și de a lorū bună-voia și-aū împărțitū în de sine a lorū dreptă ocină și moșiā din documente de întăritură ce arseră, și cari le avuse moșulū lorū... feciorulū lui **Ghermanū** de la moșulū domniei melle cellū mare **Alexandru-vodă** pe jumătate de satū de **Bosancesciū**

partea din jos și jumătate de heleșteu; și a-nume s'a cădută lui **Jurja** feciorul lui **Vasco Epure** a cincea parte dintr'acea jumătate de sat și din heleșteu, partea din sus; éró **Fra-sinei** și surorii ei **Marenei** fetelor **Marițai** s'a cădută loră dintr'acea jumătate de sat și din heleșteu a cincea parte, din jos de partea lui **Jurja** feciorul lui **Vasco Epure**; éró slugei noastre lui **Vasco** singurului i s'a venită lui dintr'acea jumătate de sat și din heleșteu a cincea parte éróși din jos de partea **Fra-sinei** și **Mărenei** fetelor **Mariței**; éró sluge-loră noastre **Fetului** și **Andreicăi** feciorilor **Magdalinei** éróși le s'a venită loră dintr'acea jumătate de sat și din heleșteu a cincea parte din jos de partea lui **Vasco**; și éróși lui **Pecurară** și soriloră lui **Odochiei** și **Mari-țai** și **Stancăi** fecioriloră **Ilenei** așijderea și loră s'a venită dintr'acea jumătate de sat și din heleșteu... a cincea parte cu totă venită din jos de partea **Fetului** și **Andreicăi**; că să le fie și de la noi, și nemine să nu-î turbure. Scrisă în Hârleu, anulă 7057.— *Hatmanulă*.— Dumitru a scrisă.

No 47.

Constantinople, 1574, 28 Iulă.

În urma révoltei contra Turciloră și după perirea lui Ionașcu-vodă, marele viziră Mehmedă descrie guvernatoru-lă Gallăiei George Iazlowiecki, în termenă de muștrare, complicitatea Poloniloră cu principele revoltante, caracterulă perfidă allă reposatului, și câte-va evinemente de familiă urmate după mórtea lui; apoi cere cu amenințări de a se trimite la sultană avcrea lui Ionașcu-vodă și a boieriloră, alle căroră némură se refugiară în Polonia.

(Acestă documentă, de cellă mai mare preț pentru istoria noastră prin bogăția facteloră necunoscută până acum, s'a estrassă din Codicele latinescă aflătoră la Biblioteca Ossoliuană de la Lemberg, secțiunea manuscrisurilor No. 1042, pag. 31—33).

Nos Mechemeth Bassa Primarius, Gener et Consiliarius supremus invictissimi Caesaris Turcarum, Illustrissimo spectabili et magnifico domino domino Georgio Jazloweczky, consiliario et duci generali exercituum Regni nec non Palatino Russiae, amico dilecto, salutem.

Quanta pax, concordia, familiaritas, vicinitas, et quam firma amicitia intercesserit ab initio, et quasi ab annis trecentis, inter praedecessores et

parentes, avos atavosq Caesaris nostri invictissimi, et Reges inclyti Regni Poloniae, oportet ut Magnificentia vestra recordetur; sub quod concordia res quoque publica quanta in quiete vixerit, quis dicere potest! Nec ita cum illis actum est quemadmodum cum subditis Moschovitarum, Germanorum et Hispanorum, qui nostratibus subinde turbantur et in captivitatem ducuntur; vestri autem regni subditi non solum amantur a nostris, sed etiam defenduntur et proteguntur. Nam alieni quoque hostes vestri nequaquam in vos impetum facere audent, scientes Caesaris nostri invictissimi potestatem et in vos benevolentiam, cogitantesque sese cum dedecore redeundos fore. Sed mirum nobis est, tantam benevolentiam Caesaris invictissimi a quibusdam ingratis respui, et subinde ab illis pacem turbari. Quidam enim Regni vestri Nobiles talia adversum nos tentare audent, qualia nedum ab amicis, sed etiam ab hostibus naturalibus et manifestis non speramus. Quorum factorum donum est hoc, quod, cum ille iniquus et reprobus adiungeret se ad proditionem Jwon nempe Palatinus Moldaviensis, videretque milites Caesaris esse imparatos, impetum in Tehiniensem faciens, agricolasque et pastores in campo trucidans; statim Poloni quoque, viginti quinque caeloces instruens, et milites imponentes, impetum in Albam-Nester fecerunt, inciderunt et devastaverunt. Quod si Poloni negarent, aut ad Moschovitas iniicere culpam velint, quis credit Moschovitis eo iter patuisse? Insuper quorum milibus hominum duos praecipuos milites praeficientes, ad auxiliando Ivano misistis. Praeterea Constantinus et Laski, nobiles regni Poloniae, litteras suas ad Iwan dedere, inquietes: Amice nobis dilecte! nunc agi de vita tua intelligimus, quod profecto dolemus vehementer; auxilium quoque tibi non denegavimus, si modo loci distantia non prohiberemur; nostris tamen ducibus et capitaneis in illis finibus existentibus mandavimus firmiter ut advigilent, tibi quoque auxilium ferant; tuum ipsam est litteris illos sollicitare, et illi modis omnibus tibi opem ferent. Quorum praedictorum litteras sub sigillo utriusque sunt ad nos ductae. Quid utilitatis ex illo proditore Iwan habuistis, cuius respectu hoc fecistis? Duos enim annos vix Regnum possedit: nonne plus utilita-

tis ex amicitia Caesarum nostrorum ab annis trecentis habuistis? quam si considerassetis, nequaquam proditori illi contra Caesarem opem tulissetis: nam et vestri et nostri illum fuisse proditorem manifestum est. Mortuo enim Rege vestro pia memoriae, subinde nos litteris suis sollicitavit, ut quinque millibus solum Turcarum adiunctis, licentiam illi in Poloniam daremus, et se illis totam Poloniam subiugatoriam tributariamque Caesari nostro invictissimo facturum praedicavit. Nos vero, antiquae pacis rationem habentes, nullo modo volumus illi licentiam dare; mirumque nobis vehementer videtur, quare tam manifestus hostis à vobis iuvatur? sin autem ratione christianitatis id fecisse diceretis, nonne etiam lege vestra cautum esse scimus, ne quis inique et sine lege bona subditorum eripiat, neve quaestores innocentes trucidet, et bonis propriis spoliet? Talia autem facientes puniendos esse nonne dicat? Sed sicuti vos illum christianum putastis, ita nos turcam; et quidem circumcisum fuisse nescivimus, tandem cognovimus illum in omnibus fuisse inconstantem. Sed quod iam factum est cum infectum fieri nequeat, hoc tantum restat, ut (*) bona illius proditoris, thesaurum, socerum et tributum à subditis exactum, una cum pecunia quaestorum, coniuge Iwani, necnon coniugibus septem consiliariorum bonisque omnibus eorundem, in Choczim fore (?); solus enim ad pugnam fuit egressus, quamprimum autem Iwanum esse captum decollatumque Polonis innotuit, mox ducentis militibus missis socerum Iwani provissorem Choczimensem, coniugem, thesaurum, bonaque universa, necnon coniuges septem boierorum, viginti septem curribus imponentes, in Poloniam abstulistis. Quo viso praesens Palatinus Moldaviensis, et Transalpensis, legatum suum mittentes, ablata bona repetivere; quibus responsum est, regem Poloniae ad menses sex venia Senatorum Regni Poloniae discesisse legatumque Palatinorum praedictorum ad Senatores Regni transmissum fuisse; a quibus responsum tale legatum retulisse audivimus: si Palatinus Moldaviensis legitimus fuit Palatinus intelligemus certo, et nihil ex ablati

(*) Frasea ce urmăzã deși prezintă unu sensu destullu de claru, totuși grammaticesce e de totu incurcatã, lipsindu unu verbu correspondentoru cu *restat ut*.

bonis peribit. Si tamen hoc fine abstulistis ne in praedam fiat Thartaris, prudenter egistis, et nos gratias agimus vobis; nam si Thartari offendissent, procul dubio in praedam vertissent. At si maligno consilio fecistis, nequaquam facere debuissetis: propter enim pauca millia talerorum pacem frangere et Rempublicam in summam conicere calamitatem, non est prudenter. Nos quoque autem facile negligeremus, nisi summo dedecori teneremus thesaurum et tributum Imperii nostri, in Thesaurario potentissimi Caesaris existentes, negligi: eam autem substantiam, qua ad vos est ducta, non minus ad Caesarem nostrum, quam Constantinopoli existentem pertinere scimus. Religio autem nostra nullo pacto patitur, ut ea bona abalienari a thesauro Caesaris potentissimi patiamur. Sed modis omnibus requiremus necesse est de hac re, Caesar quoque potentissimus litteras suas ad Mg. dominos Senatores Regni Poloniae dedit, ex quibus votum et voluntatem Caesareae Celsitudinis intelligere poteritis. Nuntium quoque eiusdem ex Mechmeth Czausio intelligitis, qui primum ad vos pervenerit: si pacis et tranquillitatis amantes estis, omnia bona, ad vos ducta, in manus Mechmeth Czausii tradentes, ad portam Caesaris nostri mittatis. Si, Regem non habemus, diceretis; illud nihil est: Rex enim pendet à vobis et consilio vestro gubernatur. Postremo, Petro Woiewodae, Palatini Transalpensi fratri, a nobis regnum esse datum scitote, amice, et fraterne vos vivere cum eo decet. Nam Regnum Moldaviae cum sit sub tutela et dominio Caesaris invictissimi, non minori cura illud regnum tuetur, quam Constantinopolitanum. Tandem Magnificentiam vestram feliciter valere opto. Datum Constantinopoli XXVIII Julii, anno 1574.

Caeterum significo Magnificentiae vestrae Caesarem Celsitudinem Andrinopolim profecturum. Peto, tanquam amicum dilectum, ne graveris Beluceras aves nempe aucupatorias mihi aliquid mittere iterum. Vale.

Noi **Mehmed** mai marele pașã, ginere și supremul consiliaru allu nebirnitulu imperatulu allu **Ottomaniloru**, către illuștrissimulu, spectacabile și magnificu domnu d. **Georgiu Iazlowiecki**, consiliariulu și commendantulu generale

allū ostilorū regalī, și voevodulū **Galiției**, amiculū nostru iubitū, salutare.

Să-ți adducī a-minte magnificenția tea, câtă pace, concordia, familiaritate, vecinătate, și câtū de trainică amicia uniaū de la începutū, putemū dice in cursū de trei secolī, pe predecessorī și părinții, moșii și străbunī nebiruitulū nostru imperatū cu regiī celebrulū regatū polonū; incătū nici că se pôte descri liniștea, de care se bucura poporulū din cauza acellei concordie! Pecândū, din contra, suppușī moscoviți, germanī și spanioli sufferiaū din parte-ne mai multe turburări și robia, numai pe **Polonī** nu numai că-ī iubiamū, ci încō îi apperamū și-ī protegeamū; incătū chiarū cei-Palți dușmanī ai voștri nu cutedaū a nāvalli cum-va assupră-vē, cunnoscēndū puterea nebiruitulū nostru imperatū și buna-voință ce arreta către voi, și temēndu-se, prin urmare, a nu păfi nā fugā rușinosă. De aceia, ne prinde acum mirarea, vedēndū pe veri-uā căți-va nerecunnoscători din ai voștri desprețindū acea bună-voință a nebiruitulū imperatū, și cari nu incetēzā de a turbura păcea. Nici chiarū de la vrājmașii nostri firesci și declarați, necum de la nesce amici, nu ne-amū fi asteptamū de a vedē cea ce lucrēzā contrā-ne unii dintre nobilimea regatului voștru! *Și anume atunci cândū acellū nelegiuitū și netrebnicū Ionū-vodă, domnulū Moldovei, clocindū trădarea și vedēndū că oștea imperătēscā nu e gata, dedese nāvallā assupra provinciei Tihinei, uccidēndū in câmpū pe ferranī și pe ciobanī: pe de altā parte in acellași momentū Polonū, imbarcāndū ostași in duo-deci și cinci de șaițe, nāvallirū assupra Cetății-albe, tăiāndū și pustiindū. Nu cum-va veți nega acēsta, arruncāndū vina Moscoviților, deși se va părē ori-și-cui neprobabile de a-ī găssi tocmai in aceste locuri? Affară de acelle șaițe, mai trimiserēți in ajutorulū, lui Ionū-vodă uā cētā de uā miū de omenī sub duoī povēțuitorī. Și nu numai atāta, ci încă Constantinū (principele Ostrogski) și Laski (Albertū), nobilū polonū, spediārā uā scrisōre la Ionū-vodă șicēndu-ī așa: „Iubite amice! ne amū inșciințatū despre supremulū pericolū in care te affli. Ne măhnimū foarte multū, și n'amū zābāvi de a-ți adjuta, deca nu ne-arū impedecea depārtarea locului. Cu tōte astea, amū poruncitū cu stāruință la capū militarī ai noștri de pre hotarele Moldovei ca să*

„vegħēze și să-ți adjute la nevoiā. Tu singurū grā-„besce-ī pre ei, și vei fi sprijinitū in tōte chipurile.“ Acēstā scrisōre, cu sigilliele lui Constantinū și Laski, se afflā in mānele nōstre. Care putea fi interesulū voștru de a face atarī lucruri pentru hatārulū trădatoriului Ionū-vodă? Avut'atī de la ellū in cei d'abia duoī annī ai domniei selle mai multe folose, decătū acelle căstigate din amicia imperaților nostri in cursū de trei secolī? Să vē fi gânditū bine la acēsta, nu i-atī fi adjutatū in trădarea sea contra imperatului, cu atātū mai ver-tosū că ellū era trădatoriū nu numai pentru noi, ci chiarū pentru voi inși-vē. In adevērū, după mōrtea regelū voștru de piōsā memoriā (Sigismundū-Augustū), ellū adessea se ruga de noi prin scrisorī, ca să-ī dēmū unū continginte numai de 5.000 Turci, cu cari să nāvālēcā in Polonia, promittēndū a o suppone și a o face tributariā nebiruitulū nostru imperatū. Noi inse n'amū voitū a călca antica pace, accordāndu-ī uā assemenea autorisațiune. Ne mirāmū dērā forte multū, cum să adjutați voi unū dușmanū allū voștrū atātū de inversunatū? Din cauza creștinētății? inse noi scimū că inșasi religiunea voștrā opresce nedrepta și nelegiuita rāpire a averii străine, omorulū nevinovaților implinitori de imosite și spoliarea banilorū lorū! Făcētorii unorū așa crime ore nu se pedepsescū ei, dupre legea voștrā? Ș'apoi mai departe, precumū voi illū credeati a fi creștinū, totū așa noi illū credeamū a fi mahometanū; nu scieamū de era tăiatū impregiurū seū nu, dērā scimū bine că era forte nestatornicū in tōte lucrurile! Totuși, ce s'a făcutū, nu se mai pôte desfăce; rămāne dērō următoriele. Avereā trădatoriului, vistieria, sochrū-seū, tributulū primitū de la suppuși, de assemenea banū implinitorilorū de imosite, nevēsta lui Ionū-vodă cu nevestele altorū șapte boierī, tōte astea se afflā depuse in Hotinū, cândū ellū singurū eșise la luptā; erā după aceia, in datā ce se inșciințārā Polonū despre prinderea și descăpeșinarea lui, trimmiserā 200 de ostași ca să transporte in Polonia in 27 de carre pe so-crulū lui Ionū-vodă purcalabulū Hotinulū, pe dōmnā-sea, vistieria, tōte averele, și nevestele a șapte boierī; așa dērā, avēndū aceste impregiurări in vedere, domnū actualū moldovenescū și muntenescū cū trimisū unū ambassadorū pentru a cere estra-

darea cellorū răpîte. Răspundendu-se acestui ambassadorū că regele, cu voia senatorilorū regatului, lipsesce din țerră de șesce lune, ellū se adresă către inșiși senatoriī, cari, dupre câte audimū, i-arū fi răspunsū, că urmază ca ei să se incredințeze despre legitimitatea voevodului **Moldovei**,  ră p n  atunci din lucrurile luate nu va peri nemica. Inse care a fost  inșuși motivul  luării acellor  lucruri? D ca le-ați luată pentru ca să nu incap  in m nele **Tătarilorŭ**, ați lucrat  ințelepșesce și vă mulțumim ; căci să le fi apucat  **Tătarii**, f ra indoeal  nu mai sc pa  din pr d ; d r  ați greșită mult  de ați făcut-o din veri u  malițiositate, căci nu e de loc  ințelepșesce de a călca pacea și de a arunca țerra in cea mai mare calamitate pentru veri-u  c teva mii de taleri! Noi inși-ne n'am  face at ta vorbă pentru acest  lucru, de n'am  socoti f rte rușinos  pentru noi să l ss m  in nepesare visteria și tributul  imper tesc , ca unii ce suntem  renduiți asupra visteriei pr -puternicului imperat ; căci scim  că sommele transportate la voi sunt proprietatea imperatului nostru intocmai ca și inș și visteria din **Constantinopole**. Religiunea n str  nu i rt  nici intr'un  mod  de a se instrăina unele atari averi din visteria pr -puternicului imperat . Așa d r , st ruim  și cerem  f rte mult  in ac st  privință,  r  inșuși pr -puternicul  imperat  scrie către domni  magnifici senatori ai regatului polon , ca să ințelegeți de asemenea dorința și voința Celsitudinii sélle imper tesci, all  cărui messagi  vă va fi remisă de către **Mehmed-c auș **. D ca vă place pace și liniste, apoi t te averile r pîte să le trimiteti la Pórta Ottoman  prin m nele lui **Mehmed c auș **. Nu vă puteți scusa prin lipsa regelui, căci regele depinde de la voi și se c rmuesce prin consiliul  vostru. In fine să sciți, că domnia **Moldovei**, care se află sub protecțiunea și imperiul  nebiruitului imperat , și de care ne ingrijim  ca și de inș și domnia Constantinopolii, am  accordat-o fratelui domnului muntenesc , lui **Petru-vodă**, cu care se cade să trăiți in fr ți  și amici . Inchei  dorindu-v  a petrece in fericire. Dat  in **Constantinopole**, 28 Iuliu, anul  1574. Intre altele, v  inșciinț  că Celsitudinea sea imper tesc  a plecat  la **Adriano-**

pole. V  rog , ca pe un  amic  iubit , să nu vă pară in sarcină de a-mi mai trimite u  dată ce-va p sseri de ven tori . Adio.

No. 48.

F r  loc , 1599, Octombrie 1, h rti .

Vel-vornicul  Nistor  Urechea și vornicul  de gl t  Ion  Mog ldea, d nuesc  monastirii Xeropotam  satul  Giulescii cu dependințele.

(Archiva Statului).

† БѢЗ ИМѢ ВѢЩА И СИНА И СВѢТЛОГО ДѢХА, И БѢЗ МОЛБѢ И ПОХВАЛА ПРЧНИТІА КОГОМАТЕРИ, И СВѢТОМѢ ІВАНѢ ПРЕДТЕЧЮ, И ВЗСѢХ СВѢТЫХ АМИНЪ

СмѢрениі и многогрѣшніи, и недостоини раби владыцѣ христе, Нестор Брѣке великии дворник дотлаки земли, и Івн Моглацѣ дворник глотниі, благоизволихом и средновахом съ кнѣгинѣми и чади нашими. вт всеж нашеж дшеж и мисліа и вт бога помощиж, дади и помиловани есми нашѣ новосзданна свѣтла монастырѣ зовеміа зеропотам. храм свѣтого и славнаго пророка и предтечѣ крестителѣ христова Івanna, и честномѢ его сѣкновению, съ село Цюлещиі еже на рѣцѣ Рзшици съ оба прикѣтки, и съ мѣсти за млин и за стѣпъ рѣцѣ Рзшици, что сие село по имѣ Цюлещиі съ оба прикѣтки и съ мѣстом за млины и за стѣпи на Рзшца. ест нам правое село и вкѣпаніе на нашихи нитомих пенѣзи готових. и того ради дадохом и помиловахом свѣтла монастыри вишенрѣдреченна, въ за дѣши и втпѣщеніе грѣхом нашим и кнѣгиним и чадем нашим, и въ за дѣши и втпѣщеніе грѣхом покойным родителем нашим, ест нам въ молбѣ и памѣт непорѣшенно въ кѣки вт свѣтла (ros ) а по нашеи сѣмерты. если нѣкогда въ нѣкое брѣмѣ възсхочет нѣкто разорити наше дааніе и помилованіе. ебд кто ебдет да ест непрошенъ вт милостиваго господа бога и вт прѣчистаа его матер и вт взсѣх свѣтих. и сѣперник да ебдет емѢ свѣтин Івн пророкъ и крестител христовъ прѣд страшним сѣднице. христовам. в лѣто 7571 и вк а. писал Пепелѣ кнв лѣсѣ.

Многогрѣшніи паче взсѣх человекѣи Брѣке дворник рзка власна. (pecete). Многогрѣшніи паче взсѣх человекѣи Івн Моглацѣ дворник рзка власна. (pecete)

In numete Tat h , și all  Fiul , și all  Sântului Duh , și intru rugăciunea și lauda Pr -Cu

ratei Maicei lui D--deu și a Sântului Iónnū Înainte-mergătorulū, și a tuturilor sântilorū, amin. Smeritū și multū-peccătoșū și nevrednicū robū stăpânulū Christosū: **Nestorū Urechia**, marele vornicū allū țerrei de josū, și **Iónnū Mogâldea** vornicū de glótă. Bine amū voitū și amū osârduitū, cu jupânesele și fiii nostri, din totū sufletulū nostru și eugetulū, și din adjutorulū lui D--deu, amū datū, și amū miluitū a noastră de noi zidită sânta monăstire ce se chiamă **Xeropotamū**, hramulū sântului și slăvitulū Proorocū și Înainte-mergătorū botezătorulū lui Christosū Iónnū, și cinstita lui Tăiare: cu satulū **Giulescii**, carei pe pâreulū **Rășcei**, cu amēnduo coturile, și cu locū de mori, și de pioă în pâreulū **Rășcei**, care acestū satū pe nume **Giulescii**, cu amenduo coturile, și cu locū de mori și de pioă pe **Rășca**, este noūe dreptū satū și cumpetratură pe ai nostri drepti bani gata; și pentru aceea, amū datū și amū miluitū sânta mōnăstire de mai sus-đissă, pentru suffletele și lăssarea peccatelorū nōstre, și a jupāneselor și a fiilorū nostri, și pentru suffletele și lăssarea peccatelorū rēposățilorū părințilorū nostri, să fiă noūe întru rugăciune și pomenire neclătītū în veci de la sânta mōnăstire. Erō dupō a nōstră mōrte în vre-uă ore-care vreme, de arū fi voitū cineva să strice a nōstră daniă și miluire, fiă cineva fi, ca să fiă neiertatū de la milostivulū Domnulū D--deu, și de la Pré-Curata lui Maică, și pārișū ca să i fiă lui Sântulū Iónnū Prooroculū și botezătorulū lui Christosū în ainea strașniculū județū allū lui Christosū. Annulū 7108 octobře 1. A scrisū **Pepelea** ce aū fostū logofetū.

Multū peccătosulū de câtū tofi ómenū: **Nestorū Urechia** vornicū cu mână stăpānitóriă.

Multū peccătosulū de câtū tofi ómenū: **Iónnū Mogâldea** vornicū cu mână stăpānitóriă (*).

Documente inedite române.

No. 49

Fără locū și dată, hărtă.

Gligorașeu Cărligū vornicū de pórtă și Constantinū Arapū ex-purcalabū reporteză lui vodă despre decisiunea

(*) Amū reproducssū traducerea vechiă, făcută de unū Sofroniū archimandritū allū Nēmțului la 1726, Dec. 17.

a duoi-spre-dece jurați assupra hotarelorū satulū Rușeiorū, pentru care se judecaū călugērii de Seculū cu rădași de la Băloșesci.

(Arhiva Statului).

Мілостіве дѡмне сѡ фїи мѡрїа тѡ сѡ нѡ тѡ с. цїре фачем мѡрїеї тѡле. каѡ веннт ла нѡї. егсменѡа де сѡркѡл кѡ тѡ т сѡ борѡл. шїи кѡ чїнстїтѡ карта мѡрїеи тѡле. скрїннѡс сѡ мерѡем ла сѡт ла рѡшчорѡ. сѡ сокѡтїм пентрѡс ѡ ескѡтѡ де лок че аѡ прїче: кѡ рѡзашїи деѡа бѡлошѡци. каре цїудец лаї алес мѡрїа тѡ. денанїтѡ дїебанѡлї. сѡ пѡнем доїспрѡзѡче. ѡменї еѡнї еѡтрѡнї. сѡ цїре прекѡм лѡс фѡст врїкѡл. бѡлошѡци лор. дїи цара мѡнтѡнаскѡ приѡаг. шїи лѡс лѡст кѡ че стѡ ла пѡрѡ. шїи прекѡм лѡс вѡндѡт нїме дїи рѡзашїи лор шїи дїи врїкѡл лор. кареле скрїе дїи сѡмне. дечї нѡї дѡкам вѡзѡт. чїнстїтѡ карта мѡрїеї тѡле. мѡрсѡм ла сѡт ла рѡшчорѡ. шам стрѡнес. ѡменї еѡнї еѡтрѡнї. мерѡешї де прїи прѡвѡрѡ. шїи їам дїнтрѡбат. кѡм цїиѡ еї де рѡндѡл ачелї лок. шїи чїне кѡм аѡ цїнѡт ар ачїи ѡменї еѡтрѡнї. ашѡ аѡ мѡртѡрїнїт. кѡтрѡ нѡн. прекѡм ачѡ ескѡтѡ де лок. чѡс прїче. аѡ цїнѡтѡ. тот кѡлѡгѡрїи де сѡркѡл. кѡ хотѡрѡ рѡшчорїлор. де шѡсе зѡчї шїи пѡтрѡ де аї; шїи де нїме лѡс лѡст нїчї ѡ гѡлѡвѡ. пѡнѡ ла дѡмїтрашкѡ вод. ар дїи зїлеле лѡї дѡмїтрашкѡ вод. аѡ дїнѡвѡт пѡрѡ. рѡзашїи дїи бѡлошѡци. арѡ кѡлѡгѡрїи де сѡркѡл аѡ фѡкѡт картѡ домнаскѡ. ла рѡстѡнїн бѡнтѡш. сѡ ле алѡгѡ ачел лок прїче дечї шїи бѡнтѡш. аѡ стрѡнес ѡменї еѡнї мерѡешї. шїи тот аѡ афѡлт дїнтрѡчѡстѡ кїп.кѡм аѡ цїнѡт тот кѡлѡгѡрїи шїи аѡ фѡкѡт бѡнтѡшѡ. шїи мѡртѡрїе. де ла ачїи ѡменї еѡнї. дечї нѡї дѡпѡз цѡс де цѡл мѡрїеї тѡле лѡм дѡт сѡ цѡре. доїспрѡзѡче ѡменї еѡнї. шїи сѡ раѡде кѡлѡгѡрїи де ачел лок. цѡрѡторї лѡс гѡсїт. нѡї дѡпѡз зїи. аѡ ашѡптѡт пѡнѡ а пѡтра зїи. дѡкам вѡзѡт. кѡ лѡс цїрѡторї. бѡлошѡциї лѡ прѡчес кѡ ѡменї еѡнї. мерѡешї. шам стѡлпїт дѡспре бѡлошѡциї. прѡ хотѡрѡл чѡл еѡтрѡнї. чѡс цїнѡт дѡмїан вїстарїкѡл. прѡчесѡм дїи вѡле че се кїамѡ тѡрѡятї. ла дѡл шам пѡс пїѡтрѡ. дѡсѡпра тѡрѡятїи. дїнтрѡ хотѡрѡ. де аѡлѡ мѡї ла дѡл ла капѡтеле пѡмѡнтѡрїлор. стѡлпѡ дїнтрѡ хотѡрѡ. де ачїи дїи мѡвїлѡ дїи мїжлѡк. дѡсѡпра пїѡтрѡ ла градїше. дїи мѡвїлѡ градїшїи чѡ дїи мїжлѡк. ла вѡле дрѡптѡ. пѡнтрѡ хотѡрѡ пѡнѡ дїи вѡлѡ гра-

ДИЦІИ. АКОЛА ПІАТРЪ ДН ЦЕРМЪРЕ ДЕСПРЕ ГРАДИЩЕ. ДЕ
АКОЛА ПЕСТЕ ВАЛЕ ПІАТРЪ ДН ЦАРМЪРЕ ДЕСПРЕ БЪЛО-
ШЕЩІИ. ДАЧІИ ПІАТРЪ ДН КАПЪА СИСІ ПЪМХИТЪ. ДН-
ТРЕ ХОТАРЪ. ДН ПРОТИВА КАСІИ БЪДЪРКЪТІ. ДЕ АКОЛА
ПІАТРЪ ДЕ НАИИТА КАСІИ БЪДЪРКЪТІ. ВНАДЕ АВ ФОСТ
СТЪЛЪВЪ ВЪТЪРН. ШИ АКСЪ ВНАДЕ СЕ АФАЗ. ДЕ АКОЛА ДРЕПТ
ДН ФЪНТЪНА. ЧЕ СЕ КІАМЪ ВЪЛКЪНА. ДАЧІИ КЪАМА
ПРЕ ДАА ПЪНЪ ДН ХОТАРЪА ИТРИНЪЩІЛОР. ДАЧІИ
ДРЕПТЪ АА ВАЛЕ ПЕНТРЕ ХОТАРЪА ЖИДЪЩІЛОР ША
ИТРИНЪЩІЛОР ПЪНЪ ДН ДРЪМ ДН КАПЪА СЕЛИЩІИ
ЖИДЪЩІЛОР ДЕН СЪС. ШИ АА АЧАСТЪ. СТАЗПНТЪРЪ
АВ ФОСТ АЧЕЩІИ ВМЕНИ. АНСМЕ. ПОПА ЦЕФЪАН ДИИ
МАКСИИЩІИ. ШИ ГЛИГОРЧА ЧЕЛ ВЪТЪРН. ДЕ И-
ТРИНЪЩІИ. ШИ ВЪТЪМАНАА СТЪРЪТИЛЪ ДЕ АКО-
ЛА. ШИ ПЕТРА ДЕ ВЪЛЪНИ ШИ КОСТАИ ДЕ АКО-
ЛА. ШИ ЦЕФЪАН ЧЕЛ ВЪТЪРН ТИЖ ДЕ МАКСИИЩІ-
ИИ. АЧЕЩІИ ВМЕНИ ЧЕ МАІ СЪС СКРИЕ АША АВ МЪРЪТЪ-
РИСИТ КЪ СЪФЛЕТЕЛЕ АОР. КЪАА АВ ЦИИЪТ ТОТ КЪАЛЪХРИИ
АЧЕЛ АОР ШАЪ АЪАТ ДЕ А ЗАЧА ДЕ ПРЕ АЧЕЛ АОР
РЪЗЪШИЛОР. ДЕН БЪЛОШЕЩІИ. КАРІИ АВ АРАТ
А ПЪРИНЦИЛОР. ШИ А ВЪТЪРНІЛОР АЧЕСТОРА
ЧЕ ПЪРЪСК АКСЪ. (sic?) ПРИЛЕЖИТЪСАЪ. ШИ ЯНДРИ-
АШ БАНТЪШ ШИ ПЪТЪРЪЩІА ЗЕІАРА. ПЪРЪКЪ-
ЛЪБІИ ДЕ НАМЦЪ. ШИ ГЛИГОРІЪ БЪДЪАКЪЛ. ШИ
ТОДЪР ПЪХОРАНЪЛ. ШИ ИКОР АНАКОНЪА. ДИИЪ
МЪСТАКЪН. ШИ ИЛІЪ ВОРНИЧЕЛ ДЕ БОЗИАН.
ШИ ААЦІИ. ВМЕНИ ВЪИИ. ДЕЧІИ ПОІ ВЪЗЪНА. АТЪЦА МАР-
ТЪРИ. МЪРЪТЪРИСИНА ТОЦІИ ДНТЪРН КИП. АМ ФЪКЪТ А-
ЧЪСТЪ МЪРЪТЪРІЕ. ШИ АЧЕЩІИ ВМЕНИ ТОЦІИ АВ ИСКЪАНТ
ШИ ШАЪ ПЪС ПЕЧЕЦИЛАЕ. ЧЕ ВА ФИ МИЛА МЪРИИ ТАЛЕ. СЪ
ФІЕ МЪРІА ТА СЪНЪТОС.

ЯНДРЕАШ БАНТЪШ ПЪРЪКЪЛАЪ.
КОСТАИТИН ЯРАПЪЛ. ГРИГОРІЪ ДАСКАЛА.
СТЪРЪТЪЛЪ.
ГРИГОРЧА УТ ИТРИНЪЩІИ. ТОДЪР ПЪХОРНЪЛ.

ПОПА ЦЕФЪАН.
ПИЕТРИА УТ ВЪЛЪНИ. ИЛІЪ УТ БОЗИНИ.
АНАКОНЪА ИКОР. † РОВІИ МЪРІИ ТАЛЕ
ГЛИГОРЪЩІКЪ КЪРЪЛЪГ

КОСТАИТИН ВОРНИКЪА
УТ ИТРИНЪЩІИ. ВОРНИКЪА ДЕ ПОАРТЪ ШИ КО-
СТАИТИН ЯРАПЪЛ ЧЕ АВ
ФОСТ ПЪРЪКЪЛАЪ, ФАЧЕМ ЦИ-
РЕ МЪРИИ ТАЛЕ.

ЦЕФЪАН ЧЕЛ ВЪТЪРН ДЕ МЪРИИЩІИ.

Fragmente documentali.

No 50.

Urbea-mare, 1536, Septemvrie 6.

Ioanne episcopulū de Lund, ambassadoriulū lūi Ca-

rolū V la Curtea Ungariei, comunică suveranului său no-
țiuni asupra Moldovei, culesse din conversațiunile visterni-
cului Matieșu, ambassadorulū lūi Petru-Rareșu.

(Scrisoarea, din care se estrage acestū importante pasajū, s'a
publicatū în *Monumenta Hungariae historica, pars diplomataria*.
t. 1. (Pest, 1857), p. 367-68.)

... Se află acum aci visterniculū (the-
saurarius) vovodulū moldovenescū, *principe fă-
ră induoelă forte puternicū* (certe potentissimi), alle
cărui stăpâniri sunt aședate între **Transilvania**
și otarele **Turciei**. Acestū visternicū a-dessea
mă vizitează in taină și *solicitează de a nu se în-
cheia pace cu Ioanne vovoda**) Promitte că la orī-
care cerere a mea domnulū sēu va veni cu 30,000
sēu 40,000 de ostași alleși (militum optimorum)
și va supune Transilvania sub ascultarea regelūi
Ferdinandū; erō deca maiestatea vōstră va întrep-
rinde ce va pe uscatū contra Turcilorū, *domnulū*
sēu se va presinta la serviciulū maiestății vōstre cu
60,000 pōnē la 80,000 de ostași forte bine pre-
gătiți (optime instructorum). M'amū datū in mare
amicia cu acestū visternicū și *ne-amū inoitū a*
avē totū d'a-una uă regulatā correspundinșā (ut u-
nus alteri continuo scribere possit). *In adevērū,*
ellū este unū bărbatū forte modestū, forte bunū și,
mai allesū, prudente și atătū de agerū in trebe,
precum nicī că se află altulū in Ungaria (homo
modestissimus, optimus, praeterea prudens et sa-
tis circumspectus in rebus gerendis, ita ut sibi
similem in hic regno non invenerim.) Se silesce
de a-și sferși mai curenđū missiunea, și nemica
altū nu-lū preocupă. *Veni aci pentru redobūndi-*
rea unei cetăți (cujusdam castrī), *cu vicleniū ap-*
puicate nu de multū de către unulū din suppuși
domnulū sēu. Vovodulū moldovenescū e crestinū
de legea grecă, adică a Sântulū Paulū

No. 51.

Leopole 1564.

Se descrie crūdimele lūi Tomșa-vodă și Moțocū.

(Acestū fragmentū se află inserisū in manuscriptulū No. 1076
allū Archivei municipali diu Leopole, intitulatū *Notabilū ex Actis*
Leopoliensibus, pagina 673.)

Stephanus Tomša in locum Despoti ad Pa-
latinatum Moldaviae suffectus et Moezuc gentis
primas praedas agebant, et mercatores spoliabant
aquisque submergebant.

Stefanū Tomșa, urecatū in loculū lūi Des-
pota pe tronulū Moldovei, și Moțocū, capulū
poporului, facū prede, spoliează și înneacă pe ne-
gușitorī.

*) Zapolya.